

Inleiding

Welkom allen. Wij zijn Wim en Wilma, jullie gidsen doorheen de geschiedenis van de gebouwen die als gerechtshof dienden, en nog dienen, in de mooie stad Antwerpen. Wij zijn beiden ook werkzaam als zittingsdeurwaarder in de gerechtshoven van Antwerpen. Je herkent ons aan het feit dat wij – buiten de beklaagden en de eventuele tegenpartij – niet getooid zijn met een toga.

Wist je dat een toga werd ingevoerd door Napoleon Bonaparte, omdat hij meende dat zowel de magistratuur, als de advocaat, niet wordt beïnvloed door persoonlijke kenmerken van de drager? Het benadrukt de neutraliteit van de drager. We voorkomen zo onderscheid in kleding, religieuze tekens en afkomst.

Wij gaan jullie meenemen doorheen de geschiedenis van de rechtsgebouwen in Antwerpen en eindigen met het volledig vernieuwde justitiepaleis aan de Britselei 55. Ook laten jullie kennismaken met de bouwheren/architecten, de kunstenaars, uit het verleden en heden. Uiteraard mogen de beruchtste processen in haar geschiedenis niet ontbreken, als de aanval op haar waardigheid in 1984.

We hebben het ook over de nieuwe invulling van het gebouw. Welke hoven hier gaan zetelen.

Geschiedenis Antwerps gerecht

Laat ons even terug gaan naar het prille begin van Antverpia of Antwerpen. We mogen er wel van uitgaan dat vanaf er mensengroepen op onze aardkloot rondliepen, er spijtig genoeg ook misdaad aanwezig was en er recht diende te worden gesproken. Oorspronkelijk gebeurde dit in de open lucht, meestal onder een linde boom waar er vier banken in een vierkant werden geplaatst. Dit komt daar vroeger de godin Freya, die werd aanzien als beschermvrouw voor de gemeenschap, zou huizen in deze boom. Sinds de kerstening van onze gewesten werd zij verdreven door de christelijke God, doch het principe van open lucht bleef bestaan. Op deze banken namen een aantal bewoners, meestal de belangrijkste figuren van het dorp/stadsgemeenschap, plaats en spraken recht over de beschuldigde. Deze bevond zich in het midden tussen vier gespannen touwen. Dit noemde men de vierschaar.

Dit evolueerde naar een stenen gebouw waar nu de schepenen (afkomstig van recht scheppen) plaatsnamen als rechters. De vierschaar bevond zich sinds 1499 op de hoek van de Matte- en Zakstraat.

De vierschaar behandelde zaken van hoge justitie of mooi gezegd ‘de criminele saecken, daer lijf oft leth aen hanght’, of zaken waar men met de dood, of met verlies van een ledemaat kon

worden bestraft. Merkwaardig genoeg bleef het principe van het recht spreken in open lucht van tel, buiten een afdak voor de schepenen, was het verder een open constructie.